

bağbahçe

ÇEVRE BAHÇE ÇİÇEK DERGİSİ SAYI: 56 KASIM-ARALIK 2014 FİYATI: 5 TL

NGBB
20. Yıla Hazırlanıyor...

NGBB Tohum evi

Bahçıvan Çocuklar ve
Faydalı Bitkiler Projesi

Bahçıvan Çocuklar
Bu Yıl da Yeşeriyor

Melekotu

(*Angelica archangelica*)

DENİZLİ-BURDUR ENDEMIĞI

Poruk (*Salvia adenophylla*)

TÜRKİYE'NİN TEHDİT ALTINDAKİ BİTKİLERİ

Er geveni (*Astragalus bozakmanii*)

BAHÇE-BİTKİ DÜZENLEMESİNDE
YENİ YAKLAŞIM

Saksılı Tasarım

NGBB ARAŞTIRMA GEZİSİ

Sonbaharda
Belgrad Omanları

BAHÇE VE BİTKİLERİN BAKIMI

Sonbaharda İşler

Melekotu

(*Angelica archangelica* L.)

Maydanozgiller (*Apiaceae*) familyasına dahil melekotu (*Angelica archangelica* L.) bitkisinin, sonbaharda toplandıktan sonra, 40° C'yi aşmayan sıcaklıkta kurutulmuş kök ve rizomlarıdır. Melekotu, iki veya çok yıllık, boylanan bitkidir. Avrupa'nın kuzey ve doğu bölgeleri ile Asya'nın bazı yerlerinde yaygındır. Türkiye'deki varlığı, yakın zamanda bildirilmiştir. Almanya, Polonya, Hollanda, İngiltere'de; daha az olmak üzere Belçika, İtalya ve Çek Cumhuriyeti'nde tarımı yapılmaktadır.

Maydanozgiller (*Apiaceae*) familyasına dahil melekotu (*Angelica archangelica* L.) bitkisinin, sonbaharda toplandıktan sonra, 40° C'yi aşmayan sıcaklıkta kurutulmuş kök ve rizomlarıdır.

Melekotu, iki veya çok yıllık, boylanan bitkidir. Avrupa'nın kuzey ve doğu bölgeleri ile Asya'nın bazı yerlerinde yaygındır. Türkiye'deki varlığı, yakın zamanda bildirilmiştir. Almanya, Polonya, Hollanda, İngiltere'de; daha az olmak üzere Belçika, İtalya ve Çek Cumhuriyeti'nde tarımı yapılmaktadır.

Avrupa'da asırlardır, soğuk algınlığı, öksürük ve göğüs has-

talıklarında, göğüs yumuşatıcı ve balgam söktürücü olarak kullanılır. Mide rahatsızlıklarında, hazmı kolaylaştırıcı olarak da yararlanılmaktadır.

Melekotu kökü (*Angelicae archangelicae radix*) Avrupa Farmakopesi (EP), Avusturya Farmakopesi, Alman Farmakopesi (DAB), Alman İlaç Kodeksi (DAC)'nde kayıtlıdır. Alman E Komisyonu tarafından onaylanmıştır. ESCOP monografi mevcuttur.

Çay formu, Alman standart ruhsatlarında, kompoze mide çayı olarak kayıtlıdır. Amerikan Farmakopesi ve ulusal formülle-

rinde de yakın zamana kadar kayıtlı olan bir drogdu. Avusturya Farmakopesi'ne göre, en az % 0,3 uçucu yağ içermelidir. Alman İlaç Kodeksi'ne göre, en az % 30 su ile ekstre edilebilen madde ihtiva etmelidir. Komisyon E'ye göre iştahsızlık, sindirim sisteminin hafif spazmları gibi peptik rahatsızlıklar ile şişkinlik duygusu ve gazlılık halinde iyileştiricidir. Spazm çözücü ve safra artırıcı (kolagog) etkileri barizdir.

Alman standart ruhsatı, melekotu kökü çayını; midede şişkinlik hissi, gazlılık, sindirim sisteminin hafif spazmları ve mide sıvısının yetersiz salgılanması hallerinde önerir. Hindistan'da, "ano-reksiya nervoza" (aşırı rejim yapma alışkanlığı ile kendini gösteren psikolojik bozukluk), gazlılık ve hazımsızlık (dispepsi) hallerinde kullanılır.

Birleşik Krallık Tıbbi Bitki Farmakopesi (British Herbal Pharmacopoeia)'ne göre, aromatik acı madde (aromatic bitter) ve spazm çözücü sınıfındadır. Merck Index, gaz söktürücü (karminatif), idrar söktürücü ve terletici etkilerinden bahseder.

Kök ve rizomları % 0,35-1,9 oranında uçucu yağ, kumarin ve kumarin türevleri içerir.

Uçucu yağın terkinde, mono ve seskiterpenler mevcuttur. % 80-90 oranında bulunan monoterpen hidrokarbonların başlıcaları; β -fellandren (% 13-28), α -fellandren (% 2-14), α -pinen (% 14-31). Köklerde ayrıca, % 0,3 anjelic asit; fenolik asitler (klorojenik, kafeik asitler); % 6 reçine; yağ asitleri (palmitik, oleik, linoleik asitler); kumarinler (yaklaşık % 0,2 osthol); furanokumarinler (anjelisin, bergapten vb); şekerler ve tanenler bulunur.

Melekotu kökü, uygun saklama şartlarında dahi yılda % 0,05-0,10 oranında uçucu yağını

kaybeder. Bu nedenle, raf ömrü uçucu yağ kaybına göre hesaplanır. Kesilmiş-dilimlenmiş köklerin raf ömrü en fazla 18 ay, toz edilmiş kökün raf ömrü ise sadece 24 saattir.

Bitkinin bilinen bir ters etkisi (kontrendikasyonu) yoktur. İçerdiği furanokumarinlerin ışıklı ortamda sebep olduğu cilt hassasiyetinden dolayı, dikkatli kullanılmalı; kullandıktan sonra güneş ışığına çıkılmamalıdır. Gebelikte kullanımı önerilmez. Emzirme ile ilgili bir kısıtlama rapor edilmiştir. Başka ilaçlarla etkileşimine dair bilgi yoktur.

Kullanımına ilişkin başka şekil önerilmediyse, günlük doz, 4,5 g kesilmiş kuru kök veya buna muadil galenik preparatlarıdır. 1-2 g kurutulmuş kök ve rizom, günde üç kere dahilen kullanılır.

Dekoksionunu hazırlamak için, 1,5 g ince doğranmış kök, 15-250 ml soğuk suya katılır ve kaynatıldıktan sonra, yaklaşık 10 dakika dinlendirilir. Benzer şekilde 2-4 g kök, 150 ml suda kaynatıldıktan sonra, 10 dakika dinlendirilir ve yemeklerden 1,5 saat önce ılık halde içilir.

Çayını hazırlamak için 2-4 g kök, 150 ml kaynar suda 10 dakika bekletilir ve yemeklerden 1,5

saat önce ılık halde içilir. Avusturya Farmakopesi'ne göre, tek içimlik doz bir kupa için 1,5 g köktür.

Fluid ekstre (sıvı ekstre) 1:1 (g/ml): 1,5-3 ml (Komisyon E); 0,5-2,0 ml, günde üç kez (BHP).

Tentür: 1:5 (g/ml): 1,5 ml (Komisyon E); 0,5-2,0 ml, günde üç kez (BHP).

Uçucu yağ (Angelicae aetheroleum): 10-20 damla (Komisyon E).

Türkiye'de yetişen diğer tür olan "*Angelica sylvestris* L." bitkisinin taze gövdelerinden, Bursa'da melekotu reçeli yapılmaktadır.

Avrupa Farmakopesinde, Çin Geleneksel Tıbbı (TCM)ından üç drog kayıtlıdır. Bunlar, "*Angelicae dahuricae radix*" (*Angelica dahurica* [Hoffm.] Benth. et Hook f. ex Franch et Sav); "*Angelicae pubescentis radix*" [*Angelica pubescens* Maxim. f. *biserrata* R.H. Shah et C.Q. Yuan]; "*Angelicae sinensis radix*" [*Angelica sinensis* (Oliv.) Diels].

K. Hüsnü Can Başer

Prof. Dr. Anadolu Üniv. Eczacılık Fak.

Bu yazıda belirtilen ifadeler, sadece bilgilendirme amaçlıdır; tavsiye niteliği taşımaz. Hastalıkta tedavinin, mutlaka doktor kontrolünde yapılması gerektiği unutulmamalıdır.